მ. გორკიი

ლიონკაშეი იაბღუ არჩიპი

აჭიახდა

აყუა — აფჰიგნთწიყუთგჟგრთა — 1938

0 872

მ. გორკი

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
контрольный
экземпляр

ინვ. № 2993 U

ლიტკეთი იაბდუ არხიპი

ავიაცია

აყუა — აფჰიბნთშიაყუთგეგრთა — 1938

М. ГОРЬКИЙ

ДЕД АРХИП и ЛЕНЬКА

рассказ

ლიონკჯეი იაბდუ არხიპი.

I.

ურთ აკვკაგაკ აპარან იაბკფშჯნკ, აფაკ აშიშკრ იყანაწაზ იწაიან, ირკვყაა იკეიუაზ აძკშკას ყუბინა აციქურფა ცცაკკ-ხუაშქუა რახაკ რშაპქუა რხანკ აკრააშთა აძკ იხკფშჯკღოხ.

ლიონკა იკაცია ნთააიტ; იაბდუ არხიპ იგუთკხაქუა დკრციოშკზტ. ეიხაკყი-კუყი რკჩჯრეიკკნკ იახაკშთაზ აკგაკკ ციაფშ-ეიქუარა ანკშიგუაკქუა ირეიფშჯნკ იქუბააუან აძიკ კნეიჰანკ, ეკი კნეიწანკ.

იკარახაზ ამრა იაბკნკ ასაბა ზჰჯატატა იყაზ რხკ-რჰჯქუა — იკუყი-კუყინკ ირშიკზ რკმათია აკასკყი ციეიქუარა იაფშჯთიკხ. დაბაანკ ზციეი ზკბაკი ეიკურშჯანკ იყაზ აუაკ აუ დუ არხიპ, იჩჯეიცკკარხუხუა ნადა-ააკა იკაყ ციაჰიახა აძკ იაჰჯკქუკაზ აფსიკშძრა დკკაიან. ზკკაცია ნთააზ ლიონკა აჩარჰიკ ეიფშჯ დქკაქჯაძა დკარშიკხ იაბდუ ივარახკ. ლიონკა დქარხკშხ, დხუჰკხ; უი დეიხაკყიკუყი აფსიკშძრაჰჯკ იაბდუ დახივარშიკზ — აძკ იჰჯკქურკყკაზ აწკაკა დუ იამჟიანკ იავარშიკზ ამახუჯა დეიფშჯხ.

არხიპ, იმაშხუკწ იხკ იაწკრგუანკ, ნკრციტიი აძკ აფაკ, აქუც აკაქუა ზჰჯკკურშჯანკ ამრა ზქუჰჰოზ, დაზკფშჯუან, აპარან ავარა ეიქუაწიაძა აჩკ-

ქჟქუა ირცდფშჯუან. უა ნჯრცი იკაუუა გუჰჯცღჟჯრთან. იციცშჯძა, ამჯა აციაჰია აძც ახცქუ იარკნც ადიცსაკარა იაგუღაგაღანც იგან. უი ამჯა იციცგგაძა იყაზ წცხუაფწიარა ამამკუა იგან, ღახტ-ჰჯცხტრაკ ჯარა იამამკუა, უგუ აქუფწიარატიც.

ათაჰმადა ზღაციაქუა თჩაანც იყაფშძა იყაზ, იღა თააქუა ირცცაკნც იყუს-ყუსუან; იკჰცრა მაცარახა იყაზ იხც-იჰჯც ეიხაფსნც იგუფწიაგა ხუცრახა იყან. იარა იჰჯც ინაპც აფცრაკნც, იმოთა იახჟ ცხჟაფშჯუა, იჩჯცყაჟჯო, ახურ-ხურჰია ცეიმჰიონ. ეიმჰიაბჟც ხჟარვცრძა იგუ იანკნცაჩღაკჟ ცვცქუნარტიოონ, იღაღცრძქუაგჟც პყცშჯ-პყცშჯძა იჳთნაცონ.

ეიმჰიაბჟი აძც აციქურფარა აფსღიმძრა იააქუსუაზ აშთიბჟ ხუჰი რცღა ცაჩჯა ბჟკკ ცქუკუამზტ უი ასაკარა... ასაკარა უღაფშჯ ახჟიმძო იციშიშიცრაძა ამრა იაბჟცნც აძც ნჯრცი-აარცი იავან. ნახჟხიშია, ცგჟცღი ჟიჳანი ეივწაღოშია აციაჰია იიბოზ, ათაჰმადა იღა აარღა იახჳენარგოზ, ამშჯნ ეიფშჯ იციქურფო ითაგჳღან აჩა, ამრა იაქუქჰჯოზ უცა ხნაკჯუა. ათაჰმადა ცააზქუღაზ ცაჩჯაბნც ცეიფშჯიმკუა იახჟა ეიჰა ცეიციაან. ღასსც ცშჯცფსჳშჯაზ იციაა იაღაშიოონ; აფსრა ფსჳხუა ზმამ უაღკ ეიფშჯ იფხჯაძანც, ხჟაას იკკმზტ, ცაგჟაბხუცუამზტ, ახა ара იფსაცგჟცღ იახჟაციჳხაროოუ ცვმფსკკუა, იფსაცგჟცღ აჰჯც ცვფსჳრ ითახჳნ, უი აწკკსგჟც ხჟაას, გუთჳხას იმაზ იმოთა იაკუნ... сара სჳფსჳრ იფსჳხუოზეი, ცაბაციი ციონკა? ჰია.

ათაჰმადა იღაღცრძ ხჳყჯყჯჳცღა, იღაფშჯ იყუნხაღანც, ინაპ ჯაჯაქუა რცღა იმოთა იხც ააიშშიტ.

ციონკა ცააჰიცც-მცკნ იღა-გუღრა თბაა ცუქუა რცღა ცვაიწაფშჯიტ. იქურა იუზათიამშარატიც

იღაქუა ყუაშჯნ, იწაუღან, იციჳრფშჯძა-თჳფმაცарахა იყაზ იხც-იჰჯც აბაან, იფჳნწა წარჳნ, იქჟცში წაღაქუა შაკუарак рцღამზტ.

— იааუамა? — იჰიან, იღахჟ инапც ნაცკცღანც, амра ზხცჰჰაღოზ აძცმჳას ахჟ ცნაფშჯიტ ციონკა.

— маპ, маკჟანა иааუам, игзцოუპ. иааზცოზი арахჟ? აძიგჟც ცაფხჟომ აჩჯაკჯუამ, иара уа игзцოუპ,— იჰიეიტ арხიპ, აშშჰია ციონკა იხც აშშრა ცაყუმწკუა,—უღაციа нтааზმა, цад?

ციონკა იხც ааирწსიტ იჰიарцც иитахჳზ უზეიღმკааратიც, იჩჯცრხხანც იჩჯცჳეიწიხჳიტ აფსღმძრაჰჯც. აჳცჯაგჟც ჰჯცრთუამზტ.

— ჰაი, აძსара ზცრუაზар, сჩჯ,სცმკუაბოზი, — იჰიან, იღაფშჯ აყუნხაღანც აძცმჳას ცხჳფშჯცღონ ციონკა — арი აძც цიგჟა იღჟუპ უბუოუ! арი ейфშჯუ ძც-ყამ ჰара ჰჰჯც. იღჯხც иიაყჟანც иციოიტ, иანააмთოუ иზცმნაძარჰია иშიოოშია...

ციონკა იგუ нამძაკუა цааხჟაჰიიტ აძაყჳნტი.

— иааურა უცცრუოუ, — იჰიეიტ арხიპ ცხუცუა, — უააი, ჰმაყაქუა ааჰამღჳხნც ейфაჰშცპ, нас უშაპც иахაწანც сара ისკცპ, უара уთაღანც უჩჯკუაბა...

— უს უბახჟოუ! — იჰიეიტ ციონკა. — იუხუცზеი! უაბჳრჰიაზარცმ ჰია უგუ иаанაგომა арი აძ ღჟც? ჰჳცჯაგჟც ჰაგაპ!

— аиაშჯა უჰიეიტ, ჰაგაპ. უფშჯიშ ბაყა იღჟუ... ჰაიტ, анაჯაცბეიტ! ааფჳნ иагჟა иხჳწიაპ! арატიი атиарთაქუა рზგჟც ნწიароუპ! წჳა ზმამ атиарთაქუა гуоუპ!

ციონკა ацааყიара итахცმზტ, иაბდუ иაყიაქუაგჟც атაკ римтеიტ, нშიაფშ გუაცკ ааნკცღანც арბწრა ცაჰჯნ, იჩჯცრდაღნც, იჰჯაფშჯცღара хუცცრთა маცарахა.

არხიპ აკვ დაბხუცუა, იღაქუა დვრციცწვფშთუა ური დიხუაფშთუან.

— აბარ შთა ირღასნვ სვფსვშთტ სარა... უაბაცოი უარა უსყან, სა სანვყამ?—ღიონკა ღასსვ-ღასსვ იაჰაღონ იაბდუ იყვნტი ართ აზწაარა, შთა იგუ ფნაწიახჟან ური აფსრა აღაციაყიარა; ჰთვმთძაკუა ნაყ ღნახჟაჰიცნ, თიცც ჯაკ ააფიწიან იჰთვ ინთაწანვ აშშვჰია აყაყარა დაღაგთვიტ.

ახა აბდუ ური ენაგჟ ხთაას იმან.

— იზაქუჰთვმთუაზეი უარა? სარა სუმამკუა ფსთაზააშას იუოუაზი?— იბყვ რმაჰნვ ღეითაიაზწაიტ ათაჰმადა, ღიონკა იხვ იზვღარყუნვ, ღეიმჰიოთ.

— იუასცმჰიახეი, მშიან... — იჰიეიტ ღიონკა, იიჰიოთ იჰთამშიოთ, ღგუაანვ, ღაწვრხუცა იაბდუ დიხუაფშთუა.

იარბან იუჰიაზ? უგაძოუპ უარა მაკჟანა, იუზეიცკააუამ აფსთაზარა ზაკუუ. იუხვწუაზი ზუგუახუუა უარა? ყიეიზა შთვქუსა ზაწიცკ როუპ იუხვწუა, უსაბიუპ, უმჩ კუაღოუპ, აუსურა უამათიამ. ნას უაბაცოი, იუფსცხუოუზეი? აუაა ჰაღაღცია უცხრააპ ჰია უგუ იაანაგომა? უარა უხატი ფარა უმაზარ, უსყან ანვხრაზვ იუცხრააირვნ,— ური იაშთოუპ. შთა სარა თაჰმადაკგჟვ აჩჩიახუ აიზგარა სციცმლთუპ. ზეგჟვ ურეიხვრხუაღა, ზეგჟვ ურვჩიაღა. იუაციჰაღაპ, ზნვ-ზვნღაგჟვ იუსღაპ, იუწყაჟაღაპ... აჩჩია უაკვს ღვრშოიტ ჰია უგუ იაანაგომა? აძიცმზარ-აძიც! ყიაშთვქუსა წუეიტ ადუნეი სეიმღო საკუშთახეიტ — იზღვრუეიტ, ჩა ჰთაწაკ ზვქჟ მაათ რეიფშთ ირვფხჟაძოიტ. იუითარ, იარაზნაკ ჯანათ აში იზაღვრტუაშია იგუ იაანაგოიტ! ეიჰანვ იზურთოზი ზუგუახუუა? რვგუნაჰარაქუა აღაღვრვარაზოუპ; უბრი აზოუპ, სვღაშთ_

არა, ურვცჰაშანვ აკუმ! ჩა ჩთვთკ ააუმწაირხხთუეიტ იშთიგუამფხო, იარა დამეიგძო იახიტო დაციფხაშაძომ. ბვზხარატა იყოუ აუაკვ დგვგ-შიცგთფპ; ური იანაკუზააღაკჟგთვ იმღაშუა ღრვცჰაიშომ. თიი მღაში ეიღაციოუპ, იანაკუზააღაკჟ ეიღაციოუპ ურთ. უბრი აყვნტი ბზანწვკგჟვ იზაღშთაშთამ, ურთ ეიბაღვრუა, ირვცჰაიბაშო იყაღარცვ...

ართ ზეგჟვ ანეიღიხუცღა ათაჰმადა იგუ ფჟიო დყაღეიტ. უბრი აყვნტი. იქჟვშიქუა ქუაც-ქუაცონ, იაჟიცვზ იღა თააქუა შთაყჟ-შთაყჟონ, იღაციაქუა ყაფშძა იხვ-იჰთვ აიქუარა ეიჰაგჟვ იღუღუანვ იანვფშთუან აკჰვრაქუა.

ათაჰმადა ას იგუ ეიბაკნვ ღანვყაღაღოზ ღიონკა ბზია იბომვზტ, მაჰკგჟვ აკვ ღაციშიონ.

— აბარ სუაზწააუეიტ, ისაჰიიშ, იშთფაზუეი უარა აღუნეი? უარა — იმჩვღოუ საბიუპ, არი აღუნეი გვგ-შიცგთუპ. იაიაზნაკ უახუღაბგაშთტ ური უარა. სარა ური სთახვმ... ბზია უბზოიტ უარა, სვსაბი! — აბდუ ღვეიზყუჰთვნ იშამხქუა იქვჯქვჯუაზ იხვ ღარვბჟაკნვ ქჟვზ-ქჟვზუა აწიცუარა ღაღაგთვიტ.

აძმვკას ნაყ ხარა იშთყჟა იცონ, აჩთჩთაჰია აფშთაჰია იქუჩთჩთო, ური აშთვზჟ აღა ათაჰმადა იქჟვზ-ქჟვზრა ახუაჩთვრ ათახვზშია. ფთაცკ ზხვრშიცღამზ აჟიჟან გუ კაზ-კაზ ახჟტი ამრა იკანარცცეიუან, აძვ აციქურფარა ხუაშქუა ეიღაშთუა აბყვ თვნჩ იაზვძვრვუან:

— იაზხოუპ, უმწიცუან, ღაჟ—აგანახჟ ღვფშთუა, ბვყმაჰღა ღააციაჟეიტ ღიონკა, იაბდუ იახჟ იჰთვ აარხანვ იაგჟნაციწვიტ:

— ზეგჲ რტიჲ ჰამჰიახეი, მშიან, სჲძრჲმ. მა ჯარა ტრაკტირჳ*) აჭთჲ ამაწურა საღაღაპ...

— იააუსუა უდრართჲპ...— იღაღჲრძ იგუ იკჲდაჩნჲ დააღჲზიტ არხიპ.

— იყაღაპ, სდჲმრართჲრგაჲ. სშთჲდჲმრართუა უასჰიაპ,— იჩთაზჲრხაწაშია დნჲჯნჲწიააიტ ღიონკა, —იზაღშთარჲმ უს? ზეგჲ სჲჩთრჲსთარემ!..

II.

აბდუი ამოთეი პარანღა აძჲ იახთნჲრჲზ გუფკ აჭანდარქუა (აფსღჲშთქუა) ინრჲდგჲღტ. ურთ აწღაშაპქუა უნარჲვფშთნჲ იუბონ ახჲბრაქუა, აგუარაქუა, ზაგაჲნჯარა—არჲღაარახაგაჲ, არჲმარახაგაჲ აყოჯან იაღასუა უბრი ეიფშთ აწღა გუფქუა. ურთ რჲბღაჲ იაწია ასაბა-ციჲშთ რშიჲნ. რშაპჲშიპა იაშთაქუა ამრა ანრჲს რციაქუა ეიყუნარშშეიტ.

აჩჩიაცია რჭთაფხაწიყაა ითშიაზ აგუარბჟარა იბჟაგჲღან მჯათშიაკ; უი აგუარბჟარა ინჲბჟაღეიტ იტიაა-მააუა. შარღა შაპჲღა ინჲყუახაზ, იკარახახაზ აუაა.

— ნას, იშთფააური უაყიჲ, ღიონკა, ჰაიცჲზაარუ, ხაზ-ხაზჲ ჰცარუ?—ღწაიტ აბდუ, ახა ათაკ დაზჲმფშთკუა, ინაციწეიტ: — ჰაიცჲზარ ეიღაჲნ, უარა რაციაკ ურთარჲმ, აჭიაშა უაქუშიომ...

— ამცხუ იაზააუაზეი? ზეგჲ დარა როუპ, ზეგჲ უზჲტაძომეი...— იჰიეიტ იჩთჲრჯაჯანჲ ღიონკა, იკუშთა-მჲკუშთა დნაფშთჲ-ააფშთუა.

— იაზააუაზეი უმბოი, უარა აგაძა! იუღჲრუაზეი იზთახჲუ აძიჲ დააუჭთაჰანჲ იაიიხუარ? აბრი აუპ იაზააუა! აფარა ჰაითაპ. უი აფარა უს დუუპ.

*) ტრაკტირი — აკრძალთა.

უი აფარა უმანჲ უმშიან, ეგაუხაუამ, სარა სანფსღაკა.

აბდუ დგ'უბბჲღ-ჩჩო იმოთა იხჲ აააშშიტ.

— არი ამჯა ჰაქუიყთეი აფარა ბაყა ეიზჲზგაზ უღრუოუ? აა?

— ბაყა?—იჩთჲრხჲქუმწაშია დწაიტ ღიონკა.

— ყიეიზა მაათი ბჟთაკკი!.. იუბომა?!

ახა უი აფარეი, აბდუ დეიგურღაანჲ იციაჟიაშეი რჲგუხაააგაჲ იმკჲიტ ღიონკა.

ეჰ, უარა ახუჰჷ, ახუჰჷ! — დააქუფსჷჩჰაიტ აბდუ.—ნას ხაზ-ხაზჷ ჰამცოი?

— ხაზ-ხაზჷ...

— ნას... აუხუამაჰჯჷ უნეი; იბზიოუმა?

— იბზიოუპ.

აბდუ არჷმარახჲ დააწიიინ აგუარბჟარა დნჷბუაქტ, ღიოჩკა დჷშჯიაშჯაზ იჰჯჷნეიხჯეიტ. ჟიაბაყა შაჰჯა ნეიხჷიგახჯანჷ, იაჰაიტ ბჟჷ ხჲარ-ვჷრკ: „ასადაყჷ თეიცოეი აკჷრჰჯაწაცოეი“... უი აბჟჷ ირხჯიამ ჩამგურკ უხუნაციაკ იარაზნაკ აბღჲჷჟჟიაჰია იააჰჯუშჷრ აბჟჷ ხჲარ-ვჷრ ეიფშჯჷნ, რეიჰა იწარუ ინარკნჷ რეიჰა იგუაკოუ აბჟჷ აყჷნძა ეიღაფსანჷ.

აბდუ იბჟჷ ქჷჯქჷჯ ანოტაქუა, ასტანიცაჰჯჷ აცია იაღაზ აჰაუა თაყუკჷ იაღუნჷ ღიოჩკა იღჷმჰა ითასუან. ღიოჩკა იშჯშჯჷზ აგუარა ღნაღგჷღან, აგუარა ზჷჩჯხჷზშჷზ აწღა ამახუქუა, აშიშჷრა იყარწაზ ღნჷწატეიტ. ავვჷჰია ჯარა რბჟჷ გონ აშხა...

ღიოჩკა იართმაყ იხუდა იაახჷხნჷ იხჷ ინაწაწანჷ, ფჷთრაკ აბღჲნწი ღაღფშჯნჷ აჟოკან ღშჯაწაფშჯუაზ ღჷნთაჰიახაა ღჷცოეიტ; აჰიირა იხჷწოზი, ეიღჷხხა იშჯშჯჷზ აგუარა აგაგჯეი — იიასუაზ აუაა ღჷღნარბომჷზტ...

III.

ახუღარა იაზააიგუაზ აჰაუა ხჲშიაშია იაღკუაზ ბჷკქუაკ ღჷრჰჯჷხჯეიტ. ღიოჩკა იზააიგუანჷ აძიჷ ღწიუან. ღწიჷკუან ხუჰჩას ცასჰია, ღააყუმწძაკუა. აწიუაბჟჷ ზნჷ იააყუწუან, ნას ღჷრკაგჲ ირჰჯჷცნჷ, ირლულუანჷ იგოჩ. იაჰა-იაჰა იზააიგუახო. იხჷ ჳჷშთიხჷხ აჰასკჯჷნ ჰიირა ღნაღფშჯნჷ, აბჟჷ ახჲჷნტიააკუაზ ამკახჲ ღნაფშჯიტ.

ამკა ღანჷღანჷ ღააიუან, ბჟბაყა შჯჷქუსა ზხჷწუაზ ძღაბკ, იცქჲანჷ ღეიღაჰიან, ღეიფკა აკაღთ

აღა ღჷღაღჷრძ იღჰჯჷკუკუოჩზ ახჲჷჷრჷცქჲოჩზ, ღხჷღჰჯჷ ყაფშძა ღეიცრაშიანჷ ღჷყან. ღშაპ-ხტქუა შთარჰიაჲოო, ასაბა ღხარჩჷღა აშშჷჰია ღააიუან,

ღახჲაცოი ღჲზჷცოი ღჲზმჷღრუა. ღჷღა გუთბაა ეიქუაწიაქუა, უაჟიჷ აღაღჷრძ ზხჷჰაჰიჷღა იყაზ, რგუ ნხანჷ რჷღახჲ ეიქუნ. ღხახუ ხჲაფშჯთიჷღა ეიღაჟიჟია ღჷხუღეი, ღჷღახი, ღძამკაქუეი ირჷქუფსაზ

ირცხვწფშთუან იხუმარუა, ღღმჰა წაღა ხუჭქუა ყაფშ-ყაფშძა.

დშთწოუაზგაღ ღყაზშაღა ღაარა ჩჩარხუკ, ხფარაკ, გურღაუვკ შთღაკუზ აყარა იდვრტ ღიონკა...— ღეიშია ცოგაღაკ ღაკუმკუა დვყამ!

— ბზვრწოუაზი ბარა? — ღღაზწააიტ ღიონკა, დუაგვღან, დიზიაშთანვ ღანააივაღა.

ღაარჰანვ ღაანგვღტ, აწოუარა იარაზნაკ ღააყუწნვ, ახა დვრუაგა აიწაქარა ღზაყუმწკუა. ნას, მაჰძაკ ღანვღაიხუაფშთ, დვრუაგა ღქაღშიქუა ააქუაცქუაცან ღხვ-ღჭთვ ააიმარკვჭნვ, ღგუ ათრვსვნ აუეიმადაჰია ეითანეიმაღთიან ღჭთვნაღხთეიტ.

ღიონკა, ღაარვცჰაშანვ იარგაღვ ღნაღვშთაღტ.

— ბვმწოუან. ფხაშაროუპ, ბხუჭუმა ბარა შთა! — იჰთეიტ ღნაღვხთძაანძა, ნას ღანვნაღვხაძა ღღაღჭთაფშთვნ ღეითაღაზწააიტ: ნვხ, ბჩთვზფვბყთოზეი? — აა - აი...

— უარგაღ უს...—ღჰიან იარაზნაკ ამჳა ასაბა ღჩთვღღაღვკვნ, ღნაპქუა რვღა ღჭთვ ხვანვ, უა-უაა-უ ჰია ეითანეიმაღთეიტ.

— ნვხ! — იჩთვრხვქუმწაშია ინაპვ ნეიყეიტ ღიონკა.— აფჰიჳს!.. ღახაჳუგაღაკაჲ ღვფჰიჳსუპ. ტფუ!

ახა უი ღარგაღ იღმვხუეიტ, იარგაღ იმვხუეიტ. ღნაცია ყაფშ პა-ხუჭქუა ირვბკკუკუანვ ეიშთახხვ აჰიჰივ ჰია იღეიუაზ ღვღაღვრძქუა ღახაჳრვხუაფშთუაზ ღიონკაგაღ იგუ ფშთაანვ ღწოუარატიღ ღააყაღტ. იხვ ღეირყუნ, აშშვჰია ინაპვ ღვახან, აარღა იხახუ ღნაკაჳსტ, ახა იგულარა ღაცაშიან, ატჳრჰია ვაფხაა ინაპვ ღნახთეიტ. ახა ღარა ღშთწოუაც ღწოუან.

— ისჰოო ბაჰაუოუ! — ღნაღაგთეიტ ღიონკა, ხვმფაღა აცხვრააარა შთვღთახზ გუათანვ. — ბზვრწოჳუაზი? ბრვპყოუ?.. ბვმშიან, ეგაბვხარვმ!.. იზ-

ღვრუაღა, ღაჩთაკვზარ? ისაჰი ბარა! ისაჰი აძლაბ!— აა?

აძლაბ, ღმიღა-გუიღახა ღხვ ააღვრწვსიტ, ღნაპვ შთვღჭაკვზ, აწვხუტიან ღყვუ-წოჳუა, ღვჟოვაქუა ნათა-აათო ათაკ იაღჰეიტ:

— სკასჳ... სცოვძტ! საბ აბაზარ აყვნტი ისზაიგან... იჟოვანგუ ფშთთოვღან, აშითქუა აქუფსოუპ, იხაასხასწაზ ისვრძტ.— ღვბჟვ რღუღუანვ აუეიმადაჰია ეითანეიმაღთეიტ, უგუ თნაშაარტი, ღვჟოძვ ღვხუღაწოო, გუნქი ბჟვღა ღქაღზ-ქაღზუა სიირშია იჰოო:

— ო-ო-ო!

ღიონკა აკგაღ ღშთვღმხუოზ ანიბა ღნაღვწვნ, ღხუცუა იღახი ეიქუშშვ იღაშკოზ აჟოვან ღვაწაფშთიტ, ცოგაა იგუ ღაღან აძლაბ, იაგიზხაანთარან.

— ბვმწოუან!.. — იზღვრუაღა, იბბარ... — იჰთეიტ იბჟვ ნვწაკნვ, ახა ირგუბზვღრა შთღმაჰაუაზ ანიბა, იწაგაჲ ღნასკაანვ იჩთვყუითხთეიტ, არი აცოვძ იახვრყაანვ ღაბ ღშთიპყაშთა ღაზხუცუა. იარაზნაკგაღ უს იგუ იაანაგთეიტ: ღაბ კაზაქ ექუა ღუკ, ღვპყარა ღაჭთუშია, ღარა ღვღაღვრძ ღვხუღაწოო, ღახაჳშიაზი ღჟვ-ახაჳვცაზი რყვნტი ღოურა-ზოუროუ ღეიწამგვღო ღქვჯ-ქვჯუა, ღაბ იშაპაჭთვ ღკაჟუშია...

ღიონკა ღვაგვღან ნაყ იჭთვნეიხთეიტ, ახა ხუბაყა შაჭთა ნეიხთიგახაანვ, აშთვრჰია იშხუა ღაქუგეჟვნ, ღჭთაფხაა აგუარა ღნაღიააღან ღააგვღტ. ღაარა ცოგაა ითახვნ იგუაღაირშიარ ჯარა რგუბზვღგაკ გუჟჟაგა აჟიახააკ, აჟია გუბღვკ...

— ამჳა ბანვწვნ ბცანღაზ, ღი! შთა ბაყუწ

ჯოუშთ აწიუარა! ბცა აუნჯყა, იაგჲრაჭი იბჯხჲგზ, ბზჯქუშიაზ. ისცოჟძტ ჭია...

ართ აჟიაქუა რჭიარა დაღაგჯეიტ იბჟჷ რმაჭნჷ, დაშჯშჯჷღარაკ ეიფშჯ, დაგჲაღგჯეიტ გუეიბაკრა ბჟჷღა: დაგჲააგურღეიტ აძღაბ დგჷღოუშია ანიბა.

— აბარ ზეიფშჯჷყამ!..— დჷჩოო, იფსჷ იღაღანჷ აჭიარა დაჭჯნ.—ბცა შთა. იბთახჯზარ სარა სბჷცცაპ, იაგჲრასჭიაპ ბზჯქუშიაქუაზ ზეგჲზ? სარა სბჷდგჷღაპ, ბჷმშიან.

ღიონკაგჲზ იჩჯჷრხაწანჷ, იჟოჯახჯრქუა ღღარჷხა-ჯარჯხჯეიტ, ღნაფშჯჷ-ააფშჯნჷ.

— იათახჯმ...— ღჭიეიტ, აშშჷჭია ასაბა ღყურჷცქჲააუა, დაგჲჷქჲგზ-ქჲგზუა.

— მამზარ სბჷცცაპ. — იჭიეიტ იბჟჷ რღულუანჷ ღიონკა, იჩჯაბჷრხჯიანჷ იხჷღფაგჲზ ღაიხაირშშიტ.

უაჟიჷ იშაპქუა ნართბაანჷ დახჲღჷმწაგჷღაზ, იშიოჷბ აჟი-მჷჟიქუა რხუ-რჟჷ ჯვიღაგჷღან, რჩჯჷრხაწაშია რჷჩჯჷღრბაბეიტ. იღაბა რღულუანჷ იწაკშჯო, იღა ღჷხმჷრსხჷღაძაკუა ღჷღხუაფშჯუან; იარა იღა თბაა გუეიწახაქუა, ამჩხარა ღუ რხჷუბააღო გუხაწარჷღა იჷღხუაფშჯუან.

აძღაბ ღაწჷხუაღა ღნაიხუაფშჯნჷ, ჷღღაღჷრძ ღჭჯარშშუა ჷეითააქუფსჷჩჰან ჭჯაადთიტ:

— იათახჯმ, უსჷცჷმცან... სან აჩჩიაცია ბზია იღბოო.

ღნაიჷწნჷ ჷცეიტ, ჯჷნტიყა ღაახჲაფშჯნჷ.

ღიონკა იგუ ააჭჯჷღიტ. იჩჯჷრხაწანჷ, იჩჯჷრხხანჷ იგჷღაშა აითეიკჷნ, ჷრჯაგჯ იბღა რჯჯჷყუნჷ, იჩჯჷრთჷნჩნჷ, უაჟიჰაანძა იმახუარ იახაზ იართმაყგჲზ იჩქუა იააკჷდწანჷ — ინაღჷშთაჭჯითიტ, ღიმბოო აგუარბჟარა ჷნჷბჟაღახჲაანჷ:

— ბზიაღა!

ღარჯაჷ ჷჷშჯნეიუაზ ღაახჲაფშჯჷნ, ნას ჷნჷწაბეიტ.

IV.

ახუღარა ააიგუონ, აჰაუაგჲზ, აქუარშჯჷჯ აფხჲა იშჯოურანჷ იშჯჷყაღო ეიფშჯ, ითაყუკჷრანჷ, იშჯფჟიარა ეიხუღაჩნჷ იყან. ამრა შარღა აჩჯჷღანარყუხჲანჷ; აჰანღარქუა ამრა აცჷფხჲ იცოხაფშძა ირჷქუჭჰოზ, ართ იმწჷსუა იჰპარაკნჷ იყაზ ახუღარატი შიშჷრაქუა ახჲჯრხაფაზ ეიჰაგჲზ იჰპარაკნჷ, ეიჰაგჲზ ეიღაჩნჷ იუბოო... ურთ რხჷხჲ აჟიჯან ღაშცოო, აჩჯჷრკაღიფანჷ აშშჷჭია, აღგჲჷღ იაბჷღბააუაბშია.

ღიონკა ეიჰაგჲზ იგუ ააჭჯჷღიტ, ღაგჲაააშეიტ იგუ თჷფსააუა, ჷზცოშიო იბჷმჷღრუა. იაბღუ იახჲ ჷცარ ითახხჯეიტ, იკუშჯა-მჷკუშჯა ღნაფშჯჷ-ააფშჯნჷ ირცცაკნჷ აგუარა-ბჟარა ჷნჷბჟაღტ. აჩჩიახუ აჭიარა ითახჷმჷზტ. ღნეიუან, იგუგჲზ უბრი აყარა ირცცაკნჷ ეისუაშია იბოო, უბრი აყჷნტი ანჷყუარეი ახუცრეი ჷჷრციააშოშია... ახა აძღაბ იგუ ღთან, იღხჲაჷრჷზეიშ ჭია ჷღჷხჷუცუან:—უი იბეიოუ აძიჷ ჷიფჭაზარ, ჭიარა ათახჷმ ჷრჷპყაშჯტ; აბეიაცია ზეგჲზ რფსჷ ციგჲაოუპ; უს აკუმკუა ჷლარზარ—ჷრჷმპყარ ყაღაპ... აღარ თააციაარაქუა რჭჯჷ ახუტჭუა ეიჭა ბზია ირბოიტ, იზბან აკუზარ, ურთ ცხჷრააციას ირჷხუაფშჯუეიტ აუს აჭჯჷ. იხუცრაქუა აკჷციაკჷი ეიშთახხჷ ჷჷრგუაყჯუა იხჷ ითჷმწუა ითან; იცრასუაზ აგურჯა, აგაგა ეიფშჯ იხუცრაქუა ირჷშთაზ ესააირა იზჷხჲანთახოო, ესააირაგჲზ ჷატინატოუან.

იაფხჲაყა, არახუ იგუარღოზ აგუგუაჭია რჷშთჷბჟ ააჯუან.

აბარ იაბდუგაძ დახაააუა. უი იშთახა დააიუეიტ დტიაა-მააუა არა ინხო აძიგ, იხვდუარჩ იხარშშნ დაბაკგაძ კნ.

— მშთბზია, აუაჳრაზ!

აკაზაქ დააიგუაძანგ დაარვდგვდან, აშშჰია ათაკ ნეიჰეიტ.

— ბზია ყიბააიტ!

ნას იშაპქუა აიმჭთხნგ, ეგაზგმჰიაძოზ იღა თბააქუა ეიხმგრსხღაძაკუა დრჳხუაფშთუა, ჭთგმთძაკუა იხვ ბღთუა დგვდან.

ღიონკა აკაზაქ დიჭთაფშთუან დჯაშო; აბდუგაძ იღაქუა აზწაარა რთახჳუშია იყუს-ყუსუა უი იხუაფშთუან; აკაზაქ ყტჰია ჭთითუამგზტ, აწჲხუტიან იბზ აბყთარანძა იაააკვდრჰიჰიანგ იფაწა აწჲხუა დამწასუა დაღაგთეიტ. იბზაღა, უი დაზგმანშიაღანგ იბზ იფაწა ანაფჲხაშია, ნაყ ინეიჭთახაღანგ იაააყაყანგ, დრჯაგა იბზაღა იფაწა იჭთვ იაათიგთეიტ; აწჲხუტიანძა, იგუფყიაგანგ იყაღაზ აჭთგმთრა ააფვრგანგ დაზააშაშია დააციაყიეიტ:

— აჰვ, შიააღა აუსჰიართახა!

— იზბან?—დააძძეიტ არხიპ.

ღიონკა დღთეიღუუა დცეიტ.

— უს ათახჳუპ... იჰაღუპ. აჰვ!

იზჭუა აარეირხანგ იჭთვნეიხონგ ეიფშთ, აჳჯაგაგ იმწჲსუაშია ანიბა, შთახაყა დაახააფშთჳნ დგუაანგ, ირღუღუანგ დღარვჭუცაყეიტ:

— ისჰიაზ შიმაჰაი!

უბრი აშთახა არხიპი ღიონკთეი ირცცაკნგ ინეიშთაღტ.

ღიონკა იღა ეიხმგრსხღაძაკუა იაბდუ დახიხუაფშთუაზ—იქაგში შთვჭუაც-ჭუაცოზ, იხვ შთწჲსუაზ, დშიაფვ-რჰაფუა, დხააფშთ-კუაფშთუა, ნასგაგ დცცაკვ-ცცაკთუა იკუა დჳშთთხოზ ანგუეითა, იცია იაღაშიეიტ იაბდუ ზნვ ტამანი იიუხაზ ეიფშთ ყაგშრაკ შთვყაიწაზ, ღიონკა დშიეიტ უა იზვჭუშიაჭუაზ-დანრვზხუც. უა არხიპ, ირძიძიაზ ამათიაჭუა აშთთაჭთვ იახაკნაჰაზ იძან, აშთახა იღვრბაღტ. აწჲხუტიან, წხვბჟონ იწაყაანგ, ასტანიცა დაღცანგ დდივჭურწეიტ. უი აუხა ღიონკა იაბდუი იარეი, აგაჭთა აფსღვმძრაჭთვ იფხეიტ, უი აუხანტიარაკ ამშთჳნ იღულუაძანგ ეისუან... აციჭურფაჭუა ეიჭურფსოზ აფსღვმძ ახახაა ახგონ.. არხიპ უი აუხანტიარაკ დვჭაუან, დღვზუან, დხუთ-ხუთუა ანცია დიაშაპკთუან—სღაჟჩუპ სათოუმწან ჰია.

— ღიონკა...

ღიონკა ივარა იაახაზ დაართრსჳნ იაბდუ დვეიჭთაფშთიტ. უი იხვ-იჭთვ ღეიხუღაჰა იცეიტ, ეიჰა ივეიტ, ეიჰა აფშთთიღ ახყეიტ, იაგაწჲსუან.

აკაზაქ ხუბაყა შაჭთა ინარფვრგანგ რაფხააყა დნეიუან, იჭთვწაკვზ ათათჳნყიგაღა ათათჳნ დახონ, დაბაღა ამვრკვჯქუა რხქუა რხვყაყაო, დხაფშთჳნგაგ დრჳხუამფშთუა.

აბარ, უსთ, ისვმხ!.. აჰიირა იღაჟ... იახაკაუჟუაგაგ უხაუმვრშთთჳნ... ნას იშთაჰხრატია...— იჰეიტ ხუთ-ხუთღა, იაბდუ დშთცოზ, ааრღა იუაჰარატია იმოთა იჩთჳნაიღვრღუღუაღანგ, ინაპგაგ კასჳჟიკ ეიღარწიინგ ინაირკვიტ...

ღიონკა დშიანგ დაათრსჳნ იხაყჳნტი იშაპაყჳნძა აწააფსვ ეიფშთ დღეიღფსააიტ. ნას დნაიდყაან აჰიირა ციცინგ იახაგვდაზ აგუარა იჩთნაღიკვღტ. ღიონკა იღა ეიხმგრსხღაძაკუა, იბაანდაჳტინგ იზგოზ აკაზაქ იზჭუა აყააყაარა დკვდფშთვღო ინაპვ ნაიწიხჳნ დნახუაფშთნგ აჰიირა ინვღაირშიტ აკასჳჟი...

იკაშიაზ აკასკჟი აჩჯააიწნახტ; ღიონკაგდე იღაფშჯ ნახდესტ, აშითქუა ზქუფსაზ ჟიჟანგუფშჯთიღა აჩაბრა იარაზნაკგდე იწიუაზ აძღაბ ხუჰე ღსახდა ააიფენგენტ. უი აგაგა აფსე თოუშია იააიჰჯაგენტ, აკაზაქგდე, იაბღუგდე, იკუშჯა-მეკუშჯა იყაზგდე აკე ინამენრბო... ღწიუაბჟე, დერჟაგდ ივაშამკუა ღიონკა იღემჰა იაათაჟტ, ღენალერძქუაგდე აჰიჰიეჰჰია იღჰჯკუკუანე იაფხდა ასაბა იღათიოზშია იგუ იაბეიტ...

აფხეძ იაღოუ იეიფშჯ, იარა უი იხუცრა ღშჯაღაზ იაბღუ დიშთაგენღა აუსჰიართაჰჯე დააიტ; ირდაგუანე ბჟეკ აუუჰია იაჰაუან; უი ზენბჟუ დიზეიღკააუამეზტ, ეიღკაარაგდე ითახენმეზტ; აფსთჰია დაღფშჯუაშია იხუაშნე იბოხ, იაბღუ ეიღაჰიარა იღაზ ამათია ჩჯეთქუა ასტოღ ღუ იახდექურენფსოზ, ურთ აჩენდქუაგდე ასტოღ იახდექუფსოზ ირდაგუანე, იღასკუანტრაძა რეშთენბჟ გოხ...

ნას, ახენფარჩ ქუაციქუა ზხაზ აუაა რაცია რეხქუა რყუნე, რჩჯერხუანე ასტოღ იქუზ იახუაფშჯუან; ურთ აუააი, ირხაზ ახენფაქუეი რენახდ ეიქუზშია ეიხდშე, ირკკურშჯაზ აფსთჰია იაღუბააუან, იზაზო უამაკ ადა არხიპ იამაქარუა... ნას არხიპ იარაზნაკ ჳჳჯა აუაა ლულუაქუა დეიმერხხა დახდერკენ, იბჟე ხდარ-ჳერძა დპატყაღჯეიუა, ეიღგამკუა აკე იჰიოხ...

— ისზეშიემუხ, აჰდერსიანცია!.. აკგდე შჯსხარამ, ანცია იბოიტ!..— დენნეწიააიტ არხიპ.

ღიონკა ღწიეუა აღურა იჩჯენქუიყიტ.

უსყან უიგდე იააიდგენტ. დვეშთეხნე აყუარდი ღნექურტიანე, იცეიეყ ხუჰე ზღახჳაზ იმათიაყი-მეყიქუა ზეგდე ეიმერდეიტ.

— ამც ღჰეიტ, უი აფჰიეს ჳესთაა, დანიღ-იფჰა! ალეკ აარენდეირგჯეიტ, გუეიბაკ ბჟჰჯაცაღა

აძიე, ღიონკა იღემჰა აღეკჰია იაახაზშია იბეიტ უი აბჟე.

— იზდერუადა, ჯარა ირწიახეზარ?— იჳაყააიტ ათაკს იაჰაგდე ირღულუანე.

ართ აბჟქუა ზეგდე ღიონკა იხე იაახოზშია იბოხ, იზემბატიხან დგულიტ იარაზნაკ; წა ზმაძამეზ ატენშჯა ეიქუარა, იაფხდაწიყდა ასასა აანარტენ, ღენთაკუკუა ღცაზშია იბეიტ.

V.

ღიონკა იგულდრა დანააღწ, იხე იაბღუ იშამხე იქუნ; დაჩჯაზნე ეიფშჯემკუა იაჰა ეიმაკჰნე ირენჰახა იყაზ არხიპ იხე-იჰჯე დარყუნე ღიონკა იჰჯაკენ, იშიანე იყუს-ყუსუაზ იღაქუა ირხდეკუკუოზ აღაღერძ ხუაშქუა, ღიონკა იღახდ იახდაქუთიოზ, იძამჳაღა იახდეკუკუანე იხუდა იახდავწაღოზ დარჩეხუ-ჩეხუუან.

— უაღწმა, დად, სეზკუხშჯოუ! ჰაქუწეპიშ არა! ჰაქუწეპ, ჰაურეშთიტ ურთ აუაა, ჯაჰანემ ზთეფხაშჯა.

ღიონკა დვაგენტ, ახა იხე ატსა თართიოუშია აბერყიემზარ აბერყიე ინეიხეჳრნე იკაჰარაშია იბოხ... იჳნაპეკ რეღა იხე აანკენღანე დექაუა-ღეღზუა ინეირწესე-ააირწესიტ.

უხე უხდუამა, დად, სეხაარა, სესაბი? ჰდერგუაყჯიტ ურთ ციგდაძა... აქუჯმაქუა! აყამა ძძტ უბუოუ, ნას აძღაბ ხუჰგდე ეკასე ღერძტ, უბრი აჰჯენტი ჰკენდცაღა ჰრემან.

— ეჰ, ანცია ღუ!.. ჰზეხჯურყდოზეი?!

იაბღუ იბკე, იჰჯენჯჯუაშია იაათირყდაზ, იღაკდაკდოხ ღიონკა; უი იაბღუ ნაყ დიყუზთხოზ ამცაბზ ეიფშჯ აკე იღრაღაზშია იბოხ. იჩჯნეიყუითხან, დაგდენაფშჯე-ააფშჯიტ იკუშჯა-მეკუშჯა...

ურთ აკვჯაგაკ აჭანდარ წღა კაჰაჰი ახუღფაზტი აშიშკრ ყიპა იაწატიაზ, ასტანიცა უახანაღწუაზ. შთა იხუდეიტ, ამზა გკეტ, ური იაანაშთუა იხაკრაძნფშჰთიკღოუ აღაშჰარა, ადიკსაკარა იაშჰარა იახაკქუქჭჭო, ჩჰკნღა იზღაყაზ აწკკს იაჭაგაკ იციჭიკრანკ, აღახა ეიქუნკ იყანაწონ. ნახახიძა ხარა, ადიკსაკარეი აყიკანი ეივწაღოშია იახაუბოზ, აფსთჭიაქუა ციქურფო, წაყანტი იშთკწნკ აშშკჭია იძკსო ესააირა ამზა ნკხკო, აშიშკრა ყიპაგაკ ადგაკღ იაზღაშთუა ადიკსაკარა იახაძკსო იაააიუან.

— ჭცაპ, დად!.. აცარა იაამთოუპ შთა,— იჭიეიტ არხიპ.

— ჭტიაზააიტ მაკაანა!., — იჭიეიტ ღიონკა, იბყკ რხუქნკ.

ღიონკა ციგაა ბზია იბონ ადიკსაკარა ჩჰკნღა; ური დკქუღანკ დანცო აყიკან აკაღთ ადიკსაკარა აგუ იახაკქულულუოზ ახა ფხააყა დკფშჰღარც ითახკნ... იარა უახა, აქაღაქა ფშჰძა სიირ დუქუა გყოუპ ჭია იგუ იაანაგონ. ურთ აქაღაქაქუა რყნკ ინხო აუააგაკ იარა იიმბაც აუაა, ბკყნკ აჩა აჭიარა ათახკმ, ჭიარადა-ჩარადა აჩა ზხაღა იუზთო უაა ჭაღაღნკ იყაზ ჯიშონ... უსყან ადიკსაკარა იაფხაა იშთოუ, იღაჭჰკ ესააირა აჩჰკრთბააუა იშჰააიუა, იარაზნაკ ხკბრაღა, უააფსკრაღა იიკკრუა, იიბახაოუ სტანიცაკ ეიფშჰუ ანააციკრნაგაღაკა; იარაზნაკ იხკ იგუხაანკ, დახახუუან, იგუ დახააყოზ.

უაყიგაკ კხუცუა კკფშჰუან უახა ფხააყა, აშშკჭია აფსთჭიაქუა ახაციკრწუაზ. ურთ აფსთჭიაქუა, ზბარა დარგუაყჰუაზ აქაღაქა კუ, წკა ზმამ ატრუბაქუა ირთკწუაზ აღკა აკუუშია იბონ... იაბკდუ ეიმჭია ბყკ, იხუცრა დააყუნახკიტ.

ზკღაკღრძ ზჭჰკკუკუოზ, ირცცაკნკ, იგუჭინკ ზკფსკფ ღაზგა-ჯაზგოზ იაბკღუ, იღაფშჰ ეიხმკრსკ-ღაძაკუა დიჭჰაფშჰუან ღიონკა.

არხიპ ამზა აღაშჰარა ახიჭჰაფხოზ; იხკღფა აცკყიხაქუეი, იჯკმშქუეი, იყჰაკეი ჯკშატიშია აგაგაქუა იხკ-იჭჰკ იანკრწოზი, იჭჰკ იქუაც-ქუაცოზი, გურღაარა მაძაკ რკმოუშია იხკრღაღაა იფშჰუაზ იღაქუეი — ზეგაკ ახაკნეიმაზ იხკ-იჭჰკ ცოკრშიაგანკ, ირკცჭანკ იყარწონ. ღიონკა დახაკრხუაფშჰუაზ იგურჯა აგურჯარა ჭჰკც იზაცნაწონ, იაბკდუგაკ ნაყ დიყუნაცონ...

— ნას, ჭტიაზააიტ, ჭტიაზააიტ!..— იჭიან დაა-ბარბარტ, ათაჭმადა იკუა დთკხო ბზამკყუწას დკჩჩო.

ღიონკა დნახაჭაინკ ნაყ ხარა დეითაფშჰუა დაღაგჰეიტ.

— ღიონკა!.. უახუაფშჰიშ!..— იჭიეიტ დაახ-გურღაანკ, დკზხუაჩჰუაზ აიმჭია დარეიჯნკ, იცკრ-ცკრუა, იხუხუაძა აკკ ნეირხხჰეიტ იმოთა იახა.

— რაზნკღა იჩაფოუპ!..

ინაპქუეი იქაკშიქუეი ქკჯ-ქკჯუან, იფსკცაგაარეი იხაააქუეი ირკხყაანკ იხკ-იჭჰგაკ ეიცაკნკ იყან.

ღიონკა იცია დაათაძკძან ინაპკ დნაგუთასტ ნაყ.

— იწიახკ ღასსკ!.. ჭაი, დად, იწიახკ!..— ღიჭიო. დაახუთ-ხუთიტ დჭიკწიკ-ჭიკწიუა დნახააფშჰ-აახაა-ფშჰნკ.

— უარა აგაძა? უზსკციშიოზი, დაკხჰეიტ?.. აფენჯკრ სხკ ნკკკხნკ სახაკნკკნაფშჰკზ, აბრი კნა-

ჰან... საამწასჳნ, სკაღთ ინჳწასკჳიტ, ნას აქუცრაჰჯჳ ისწოახჳიტ. ასტანიცა აყჳნტი ჰანააუაზ, სხჳღფა სჳციკაშიაზშია ყასწან, სხჳ ღარყუნჳ იშთჳსხჳიტ, აბარ იარა!..

აკასჳ ინაპაღა იყი-მჳყიქუა იაარჳღიფაან ღიონკა იააიმწაირშიშიეიტ.

ღიონკა იაფხჳა იფჳრაჰაზ აფსთჰიატი ფარღა ააიმყჳან-იააიჯჯაგჳღტ აბრი ეიფშჯ ასახჳა: იაბდუგჳღ იარგჳღ იშჯრჳღშჯო იცცაკნჳ ასტანიცა აუღიცა იანჳღანჳ ინეიუეიტ, იშიაფჳ-რჰაფუა, ირფჳღო აუაა რჳღაფშჯ რჩჯაციძო. ღიონკაგჳღ იგუ ინათოიტ—აჳჳჯაგჳღ იზთახნჳ იზჳპყაღაკჳ, ირჯჯაყციაღაკჳ, ირაციჰაღაკჳ—აზინ რჳმოუპ, ირჳხუთოუპ ჰია... რჳკუშჯა-მჳკუშჯა იყაზ—აგუარაქუა, აუნქუა, აწღაქუა ზეგჳღ აფშჯა იარწჳსუაშია იზაზო, იჯაშატიუ ნაყუაკ იაღაგჳღოუშია აკუნ იშჯჳყაზ...—ჯოუკგჳღ რჳღაბჳჳ გოიტ... არი ამჳა გუფწიაგა ნწიარა აქუძამ, იზაზო იგჳღოუ აუნჳ რაცია უნარჳღფშჯნჳ იუბომ ასტანიცა ინაღგანჳ აღიჳ ინჳქუგაღოუ ამჳა; ურთ აუნქუა ბნჳ იააინჳ იაარჯჯაგჳღოიტ იღჳრყაჳცჳრ რთახჳუშია, ღაჩჯაბჳნგჳღ ნაყ იცოიტ ხარა, რფენჯჳრ შიჳტჰა ეიქუაწიაქუა რჳღა ირჯჯაჩჩო.. აკჳუჰია იჯჯაცაძა ფენჯჳრკ აყჳნტი იააუუეიტ: „აღაჳჩცია! აღაჳჩცია! აღაჳჩჳჳ, აღაჳჩხუპჳ"!.. ღიონკა (იხჳ აფშჯნჳმწაკუა) ივარახჳ ღციჳწფშჯნჳ ღანფშჯჳ აფენჯჳრ ჳჳ-ღაგჳღან უაჟირაანძა იწიჳუა იიბოზ, ზჳგუშია იჰოზ, ჳზჳგჳღაზ, იითახჳზ აძღაბ ხუპჳ... უი,

ჳღა წარქუა ღარა ღახჳ რხჳაფშჯჳმთა იაქურშიანჳ ჳღბზ ააკჳღჳრჰიჰია იღრბეიტ. ურთ ჳღაქუა იგუაანჳ იხუაფშჯუაზ, აგურ ეიფშჯ ღიონკა იღაკშჯონ.

არი ეიფშჯ ასახჳა აჰკუნ იხშჯჳკ აჰჯჳ აფსჳ აათაღან, ახა იარაზნაკ ინაიხყჳა იცეიტ—აგუფჟიაგა ჩჩაფშ ააიზნჳუნჳ, უი აჩჩაფშგჳღ იაბდუ ინეიჰჯეირხხჳიტ.

არხიპ აიძჰია ინამჳრჰიო, აკჳ იჰიონ, ინაპქუა ყჳო, იხჳ რწჳსუა, იხჳ-იჰჯჳ აიმაკჰრა იაღხუათოზ აფხძჳ რჳცქჳო.

იცქჳანჳ იბჳბშჯ-ეიქუარახა იყაზ აფსთჰია ხჳანთა ამზა აწღახჳიტ. ღიონკაგჳღ იაბდუ იხჳ-იჰჯჳ იმბო იღაშცეიტ... ახა ღიონკა, იწიუაზ აძღაბ ხუპჳ გუანჳღა ღიბოშია იაფხჳა ღააირგჳღან, იაბდუი იარეი ეიღიკჳღონ, ეივარგჳღანჳ. იაბდუ მჩჳღა ყუარჩჯარ, ფსჳციგჳა, ღეიხჳჳყი-ეიკუჟი იყაზი—ბგუ იაგანჳ იწიუაზ აძღაბ ხუპჳ ზჳჳღა ფშჯძეი ანეიღიკჳღა, იაბდუ ღიციჳმღნჳ ღყაღეიტ; აღაკუ ზჳხჳძ აჰიო კაშჩეი ეიფშჯ ღუაკ ბააფსნჳ ღჳციგჳანჳ ღაგიბეიტ. იშჯფაყაღოი? იღჳმეიკჯუზეი? ღღაბჳმ, ღღანჳმ...

იაბდუ ბჳყპაღა უს იჰეიტ:

— შიმაათკ რაყარა სბეიზგანღაზ!.. ნას სგუ თჳნჩჩჳ სჳფსრჳნ...

— ნჳხ!—იჰიან ღიონკა აკჳ ღააიცრანარშიეიტ. —ჯჯუმთჳნ უაჰკ! სჳფსჳრ, სჳფსჳრ... ჰია უჰჯაკჯუპ. ახა უფსუამეი იაბიყოუ... უღაჳჩუეიტ!.. ღხჳკნჳწიაან ღიონკა, აშჯრჰია ღკაწყაან იშაპჳ ღააქუგჳღტ, იოურა-ზოუროუ აყუარაჰია ღეიწასუა.—უღაჳჩკუპ უარა!.. ჳ-ჳხ!—იჰიან ითაჰკუმ კა ხუპჳ ეიღარაწიანჳ, იარაზნაკ ზჩჯაბზრთჳნჩჳზ იაბდუ

იღჯეიჭჯაირხხჯიტ, ნას ჯაფხაა ღხაშშჯ ღეიზყუჭჯნჯ წაყა იჩჯჯკაიჟტ; იხაფჯც აიხარღულუარა იკკღხჯუა ჭჯააითიტ:—იღციუძეიტ... ჰაიტ, აჭჯრხაწა!.. აღჯგაჟი უახჯ... — უი უარა იუზჯარჯმ ნარციჯ!..

იარაზნაკ ადიჯსაკარა ზეგჯჯ ააზაზეიტ, ეიშჯყყარაძა უღა ხნაკჯუა იაახაჭჭაზ აღაშჯარაგჯჯ— აჩჯართბააიტ... იახაფაზ აღაშცარა ააძჯძან ინჯწაბეიტ აზნკკ აზჯ... აღეჯჭია ადჯღ იააწკსზ აგუგუაჭია ადიჯსაკარა ამჭჯხაკნჯ იღახჯჯტ, ღგჯჯღიჟოჯანი რწკსუა; აფსთჭია ეჭუაწიაჭუა რაციაძანჯ იცცაკნჯ — იფჯრუა აჟიჯან ხყჯო იაააიუან, ამზა რჯწარძნჯ.

იღაშცეიტ. ინახარანჯ ღაჩჯაჯხარაგჯჯ აჩჯრჯციგჯანჯ იააციჯრყეიტ ამაციჯს, აღეი-ფსი რჯბჟარა ინაშთარხხნჯ იაავიტ ადჯღ ბჟჯ იღულუამკუა... ნას იყუზგაძა, წკხუაფწიარა აიოჟურჯმ უჭიარტიჯ თჯნჩრახჯეიტ.

— ღაჯ! — იჭიეიტ ღიოჟკა ხუთ-ხუთღა, ღგუთყჯა-ფსჯთყჯახა, ადჯღ აითასრა ღაზჯფშჯნჯ — ჭცაპ ასტანიცახჯ!

აჟიჯან ღჯრკაგჯ იაააძჯძან იმცაბზ ეშკხა იააციჯწყჯჯან იჯჯღ-მაციჯსნჯ აგუარაჭია ადჯგჯღ იაანარხჯეიტ; აიხატიჯ აახარა შთჯბჟ ღულუაძა; ზჭჯჯღა აიხატიჯ ბღჯჯცჭუა აკკი-აკკი აღჯღჯაჭია ეინყჯო, ხკხჯჯნტი ადგჯჯღ იჭუფსოზშია.

— ღაჯ!..— იჭიან ღწიააუა, ადჯღ ბჟჯ იახუაჩჯუაზ იბჟჯ ააგჯეიტ ღიოჟკა, იფჩჯუ ასარკჯაღ ხუჭ უანასღაკჯ აბჟჯ ეიფშჯ.

— იუუაზი უარა... უშიოჟმა...— იჭიეიტ არხიპ, იჩჯმჯრწკსძაკუა იბჟჯ ხჯჯრ-ვჯრძა. აძჯციჯკუბარჭუა იყუაზ-ყუაზძა იშიპანჯ იჯეიუა იაღაგჯჯეიტ, ურთ რჯშთჯბჟ უბასყაკ იმაძანჯ იბოჟნ, აკაზჯ ადჯრრა ურთარ რთახ ზშია. ხარანტი უი აჭუარშჯჯკ შთჯბჟ ლულუანჯ იააკუან აშჩოთკა ღუძძა ადგჯჯღ კარა იანახჯუშუა ეიფშჯ; არა აბჯუი ამოთეი რააიგუარა იკათიოზ აძციჯკჯბარჭუა რბჟჯ ეიზაღამკუა, იფჯწიწია-ფჯწიწიანჯ იგოჟნ, აშთჯბჟგჯჯ ადგჯჯღ იანჯმჯკუა იშთაძუან.

— ადჯღ ბჟჭუა იაჭა-იაჭა იააიგუოჟნ, აჟიჯანგჯჯ ღასსჯ-ღასსჯ იციჯწჭჭოჟნ.

— სცომ სარა ასტანიცახჯ! სარა აღაჟი, აღჯჯჩ... აბრა, აჭუა სახუაჩჯაააიტ... ადჯღ საშააიტ!.. ჰია იფსჯ იხუღახანჯ აჭიარა ღაჭჯჯნ ათაჭმადა.— სცომ!.. უცა უარა უმაცარა... აბან იარა ასტანიცა... უცა!.. , ისთახჯმ უარა არა უტიაზარცჯ... უცა!.. უცა, ჯცა... უცა!..—იაბღუ აყაარა ღაჭჯჯნ იბჟჯ იხუღაშიანჯ.

— ღაჯ!.. სათოჟუმწან!..— იჩჯააიჯკჯღანჯ ღიჭიოჟ ღაღაგჯჯეიტ ღიოჟკა.

— სცომ... იუანასჯჟუამ... ბჟ-შჯჯჭუსა ძჭეირა უზუნჯ უსააძოჟნ!.. ზეგჯჯ უარა უზჯ... სფსჯ ზთაზ... სარა სხაზჯ აკ სთახჯუმა?.. სჯფსუეიტეი სარა... სჯფსუეიტ... უარა უღჯჯჩუპ უჭიოჟიტ... სჯზზღჯჯჩუადა სარა? უარა უზჯ... უარა უზოჟუპ უი ეგჯჯ... აბარ, უსთ... ისჯმხ... უფსთაზარა აზჯ... სფსაანძა... ეიზჯზგოჟნ... ნას საგჯღჯჯჩუან... — იუღნარყჯარტი იბჟჯ ითიცოზ ღიოჟკა იგუ თნაყეიტ.

დგშეღი - ყიჯანი ერხეჯშ - ხეჯშუა აღეღ აბყე აღშღაჰია ჰშეიხაკ მუძაკუა იცცაკე-ცცაკშუა, ეიხაჯს-ეიფჯსუა იღაჯუან, აღგაჯე ზღა იხუართამ, იათახეუ აკე ანაჰაარ ათახეუშია. ამაციეს იააიმნარყაოზ აყიჯან აცია ითძეძააუან, აცია ითძეძააუან ასაკარგაჯ; ზნე იმცაბზ ეშეძა იჯაწყაონ, აჰშა ზნგაჯ ამამიქუარა ხაშიაშია-ხაანთა იხუაჩშეგანე. სიირშია იზერთშიოზ (იზერხუჰუაზ) ნახატიონ.

აქუა აუეიტ, იშშაამაციესღაკა აძციეკუბარქუა აჯშერ ეიფშშ იცერცერუა იუჰშაფხოიტ; ამაციეს იანაარღაშშოო იარძუან, იკუეი-ცეიუა იგურღაანე იღაციყუსუაზ, ასტანიცატი ციემზაქუა.

ახათა იესზი, დახაშიოზი, ნასგაჯ იაბღუ დანიქუყაა იბჟ ინარჯრეზ ახარეი ჯრეციშიანე, ჯრეციძეძანე ჯეიღფსააუან ღიონკა; იღა თერხახა ეიხამერყუსძაკუა, იხე იბააძაზ იახაჯკუკუანე აძციეკუბარქუა იღა იანხთიაღოზწიყაგაჯ, ჯშიანე იღა ეიხამერყუსძაკუა, წკა ზმამ აბჟციეგაა рაციაა ирჯაკაშოზ იაბღუ იბჟე დაზეძერკუან.

ღიონკა ицаа иаღაშიონ иабღუ ჯზემქუацо ჯეშშტიოუ, аха иара игу инатоо: нзх, сзе серъпэ, сцапэ сзе ахаженахо, иара имацара ъаўоцк ара даанеуне hэа. иара иъгуамтаджкуа аШЩкhэа иабду маШхуцеўца данеънеихаеъ, даатерсьт, митоцк иаквШэаъ адэ иеифШш...

аеиеван еимецуааане, амацеъс анаарекуцhпhа аъеЖагаеж рhшеикуарўоинеж, иампеъха ихуцhкуанеж еивафъан, аўца амахуцкуа ирхаеўоўоиоъ аъарцкуа ахшhшэаhэа урт ирецкутиоъ.

архиэ инапе уэо, дпатъ, дгуау-ўиауэуа дахациаеиоъ данаафъа, ифъе игу икеднахъ иаднгэшиц.

ниъкэ уи данеднеиhэаф шш ншиане ндhэhэеиц амациеъс аднашшаяа ешеднуяаяаде дахаадибаднъ ихе иhэе фъске ихе-иhэе еифшшеън, ишшауашшауаъ иташгеиуцаъ иеа тааицуа ртеф иqумеъц.

— дад!.. hцапэ...— иhэаи, днўааайц ниъкэ, ихе иабдуе ишамкhуа ирецнгуаеъ. аряиэ ихе дарууне инапэ фаряха пацуа ряеа дааигудирлулуаан, дерўеъуа, абааяа ъъааъ иеифшш иараънак ирлулуанеж ндеънеўоааиц.

иабдуе ибже иаhаъ ахагахараhэеўяаа данънаца иршэаимпеўуоаане, иршеънеиўеххеж ахтуеифшш ндтрсьне дкуадааца иhэеънеихеиц, дахацъ иъземдерца: амациеъс иарданцацуаъ иеацуа терхаха, ндштауаа-штасуа иаhа-иаhа агуахаде, адашцара даеакуцуа дцъе; уи адашцара ъне инеўяаъцъе, амациеъс ешеднеа ианааредшеадакаа, ъафъаа деитааагуданакеуан уи адашцара, ишиане ихагаха иъоъ ацкуе.

VI.

адеръаршеж шумтан ацкуецеа адеж иахаднеқуданъ иараънак иgеуне еибарънеж иааин астанициаhэеж адерра уарўеиц: иацтеи аршиа адеацhэеж ацанданра дамўацупэ, адеж диъеъзар уадапэ, иъъан акуъзар ауамапэ ивацупэ hэа.

аха абеъгеца акаъацеца, уъ акуъзар ииабъоиц hэа ианнеи—уъ акумеъц. адегагео иефъе тан. иаънеихагеда дгеедарцгаж инацуикеде, аха идмшеиц.

დღაღჳძჳრჭუაქუო იბზ აყუაყუა ფწეიტ, იჰთჳ აკჳიტ, დრჳღაფშთუა ღაღა აკაზჳ დრაბწააუან, აკჳ დაზჳფშთააუან, ახა ეგიბომკზტ, ათაკგჲჳ იაჰაუამკზტ.

ახუღარახჲ ინეიუანჳ დჳფსიტ; იარა უაწიყჲა აჰანდარა ამწან დრჟთჳიტ, ანჳშიკნთრაჰთჳ დააეთჳრ იაფსამ რჰიან: აკჳ, დტიკმუაკუპ, კპაგჲჳ — დღჲჳჩუპ, ხფაგჲჳ იგუხაჰა იზმკრკაკუა დჳფსიტ. იააიგუარა აჰიკნწია იღაქნჳ ირიბთეიტ აყამეი აკასი.

კკმშთ, ხკმშთ ბჟკსხჲანჳ დკრბეიტ ღიონკაგჲჳ.

ახტანიცა იაციკზხარამკუა ადიკსაკარა ატჳშთაქუა რუაკჳ იახაგეჟუა იაღაგთეიტ აღაჰიაქუა რაციანჳ. იზაკუუ ააბოიტ ჰია იახნეი—აჭკუნ დკრბეიტ: ჰთჳცხა, ინაპქუა რხახანჳ, ამშთციგჲა აშთახჲ ატჳმთა აწან ინხაზ აჰიკნწია ყჲაჭა დკღარშიკნ.

აფხჲა ანჳშიკნთრაჰთჳ დკრჟთჳრც რკძბიტ, დახჲსაბიზ აყკნჭი, ახა იანაზხუც, იარა ჟი აჰანდარა წღა ამწან იაბჲუ დივაეჟთიტ. ანჳშიკნთრა აგუ კკღხნჳ ბაშთა იციაბღანჳ ხაჰიტი ჯარკ ნახაჲრეგჲტ.

ეითეიგთეიტ **ი. აძჳნბა.**

თაკზჳფხჳქუუ არედაკტორ **მ. გოჩუა.**
ატეხრედაკტორ **ზ. თარკილ.**
თაკზჳფხჳქუუ აკორრეკტორ **გ. პაპასქაკრ-ფჭა.**

აკჲეფხჲრაზჳ ირკთოოუპ 20/XI, აკჲეფხჲრაზჳ ანაპკ აწაკუპ 25/XII--1938 შთ. აკჲ. აფ. 62x94 ს/მ. 1³/₄ კჲეფ. ბღჲეც კყ., 34,272 დკრ. ნბ. კჲეფ. ბღჲ. აჭთკ. აზაკაზ № 6195. ატირაკთ 3.000. აფლიტ № 807.

ირკჲეფხიტ აგაზეთქუა „სოვეტსკაია აბხაზიეი“ „აფსნკ ყაფში“ რკჲეფხჲკრთაჭთკ.

ახუ. 50 კაპეი.

М. ГОРЬКИЙ

ДЕД АРХИП и ЛЕНЬКА

рассказ